

Historia Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ **(od wieku XIX do roku 2016)**

Obecna Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego ma bogatą i wielowątkową historię. Jej tradycje można wywieść od II połowy XIX wieku, chociaż zainteresowania językoznawcze na Uniwersytecie Jagiellońskim do roku 1875 nie były zbyt intensywne – podobnie było zresztą na innych uczelniach w tym czasie. Brakowało katedry zajmującej się tą dziedziną, a wykłady z zakresu językoznawstwa, począwszy od roku 1853, były wygłaszane jedynie gościnnie przez naukowców spoza środowiska krakowskiego, zainteresowanych – na marginesie swojej właściwej działalności naukowej – językoznawstwem porównawczym.

U początków Katedry spletają się dzieje indianistyki, językoznawstwa ogólnego i indoeuropejskiego oraz sławistyki. Stąd nieodzowne wydaje się chronologiczne przedstawienie faktów dotyczących poszczególnych, zmieniających się jednostek organizacyjnych w ciągu ponad 150 lat.

I. Lata 1853–1894: początki zainteresowań językoznawczych w filologicznym środowisku Krakowa

W latach 1853–1862 wykładał w UJ prof. **Bernard Jülg**, filolog klasyczny, uczeń m.in. F. Boppa. Prowadził po niemiecku zajęcia z **językoznawstwa porównawczego i sanskrytu**. W roku 1865, po repolonizacji uniwersytetu, na profesora nadzwyczajnego filologii porównawczej języków słowiańskich został mianowany **Henryk SuchECKI**, który wcześniej w Pradze miał kontakt ze środowiskiem skupionym wokół A. Schleichera. Od 1866 przez cztery kolejne lata wykładał on – jako pierwszy po polsku – **językoznawstwo porównawcze**, posługując się stworzoną przez siebie polskojęzyczną terminologią. Zmarł w 1872 r., nie pozostawiając następcy. W roku 1874 Rada Wydziału Filozoficznego UJ postanowiła zaproponować **Janowi Baudouinowi de Courtenay** objęcie Katedry Językoznawstwa Słowiańskiego, jednak mimo zgody kandydata sprawa upadła, ponieważ

¹ Opracowano 31.10.2016 r. na podstawie załączonej bibliografii (tam dalsza literatura przedmiotu), a zwłaszcza według artykułu: *Milewski, Pobożniak* (1964).

rosyjskie Ministerstwo Oświaty nie zwolniło Baudouina z obowiązków stypendysty. W roku 1877 wykłady z językoznawstwa słowiańskiego rozpoczyna **Lucjan Malinowski** (ojciec Bronisława, późniejszego światowej sławy etnologa), uczeń m.in. A. Schleichera, J. Curtiusa i A. Leskiena. Jego zasługi dla rozwoju językoznawstwa ogólnego są ogromne: propagował poglądy młodogramatyków, zapoczątkował polską dialektologię, zajmował się historią języka polskiego w aspekcie porównawczym oraz etymologią. Zmarł nagle w 1898 roku. Wówczas wykłady slawistyczne zaczął prowadzić **Jan Michał Rozwadowski**. Kontynuował je do 1902 r., choć od kilku lat pracował już w Katedrze Językoznawstwa Porównawczego UJ (zob. niżej).

L. Malinowski miał kilku uczniów indoeuropeistów. Jednym z nich był **Jan Hanusz** (studiował również pod kierunkiem m.in. Brugmanna, Leskiena, Curtiusa), któremu Rada Wydziału Filozoficznego UJ w roku 1886 postanowiła powierzyć katedrę sanskrytu i gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich. Jest to **pierwsza wzmianka o Katedrze Językoznawstwa Indoeuropejskiego** w dokumentach Uniwersytetu Jagiellońskiego. Powstaniu katedry przeszkodziła jednakże przedwczesna śmierć Hanusza (1887).

II. Lata 1894–1951: Od Katedr Językoznawstwa Porównawczego oraz Sanskrytu do Katedry Językoznawstwa Ogólnego

Lata 1893 i 1894 mają przełomowe znaczenie dla rozwoju językoznawstwa krakowskiego. W tych latach powstają bowiem na Wydziale Filozoficznym UJ dwa nowe ośrodki badań. Pierwszy z nich, związany z osobą [Jana Baudouina de Courtenay](#), rozwijał językoznawstwo porównawcze i ogólne, a drugi, reprezentowany przez **Leona Mańkowskiego**, poświęcony był filologii sanskryckiej. Z czasem kierownictwo obu tych ośrodków, znanych później jako Katedra Językoznawstwa Indoeuropejskiego oraz Katedra Sanskrytu i Filologii Indyjskiej, objął **Jan Michał Rozwadowski** i zachował decydujący wpływ na nie aż do swojej śmierci w 1935 r.

Obydwa te ośrodki rozwijały się bez większych zmian do 1948 r. Wówczas Katedra Sanskrytu i Filologii Indyjskiej została przemianowana na Katedrę Językoznawstwa Ogólnego, podczas gdy Katedra Językoznawstwa Indoeuropejskiego utrzymała się w dawnym kształcie jeszcze przez trzy lata akademickie. Dopiero **1 września 1951** utworzono zbiorową **Katedrę Językoznawstwa Ogólnego** pod kierownictwem **prof.**

Jerzego Kuryłowicza. Warto pokrótce przedstawić historię obydwu wspomnianych ośrodków do roku 1951.

1. Katedra Językoznawstwa Porównawczego UJ

a) Jan Baudouin de Courtenay (1845–1929)²

W roku **1894** przybył do Krakowa z Dorpatu (dziś Tartu) w Estonii Jan Baudouin de Courtenay, teoretyk języka, indoeuropeista, sanskrytolog, sławista, badacz języka dzieci, twórca (wraz z jego uczniem Mikołajem Kruszewskim) szkoły językoznawstwa ogólnego w Kazaniu. Zrealizował się w ten sposób w nieco zmienionej postaci projekt z 1874 r. sprowadzenia Baudouina do Krakowa na Katedrę Językoznawstwa Słowiańskiego oraz projekt z 1886 r. stworzenia Katedry Językoznawstwa Indoeuropejskiego dla Jana Hanusza. Teraz przybył Baudouin do Krakowa na utworzoną dla niego **Katedrę Językoznawstwa Porównawczego**. Wykładał w UJ przez pięć lat (do czerwca 1899 r.), na tyle bowiem opiewał kontrakt. Prowadził zajęcia z fonetyki, jasno przeciwstawiając ją fonologii, z gramatyki porównawczej języków słowiańskich na tle indoeuropejskim, kursy lektury tekstów sanskryckich (na ten wykład uczęszczał m.in. K. Nitsch, który był pierwszym w Krakowie uczniem Baudouina), ćwiczenia etymologiczne, zajęcia poświęcone metodologiom językoznawstwa, a także kursy polonistyczne, sławistyczne i lituanistyczne (wszystkie w kontekście językoznawstwa ogólnego). Ważne dla krakowskiego środowiska naukowego były urządzone przez niego prywatne dyskusje językoznawcze (*privatissima*), w których brali udział m.in. Jan Rozwadowski, Kazimierz Nitsch i Henryk Ułaszyn. Był ponadto czynny jako publicysta i działacz społeczny o bardzo postępowych poglądach, które wówczas szokowały konserwatywne kręgi krakowian. Między innymi z tego powodu ostatecznie nie przedłużono z nim kontraktu w UJ (zob. więcej [w:] Milewski, Pobożniak 1964).

² [Źródło fotografii](#) J. Baudouina de Courtenay.

b) prof. Jan Michał Rozwadowski (1867–1935)³

Katedrę Językoznawstwa Porównawczego UJ w roku **1899** powierzono (po Baudouinie) Janowi M. Rozwadowskiemu (absolwent filologii klasycznej UJ oraz językoznawstwa indoeuropejskiego w Lipsku). W 1899 r. został on mianowany profesorem nadzwyczajnym językoznawstwa indoeuropejskiego, zaś w roku 1904 – profesorem zwyczajnym. Wykłady i ćwiczenia prowadził aż do nagłej śmierci w **1935** roku. Jego działalność naukowa rozwijała się w trzech głównych kierunkach: w dziedzinie językoznawstwa ogólnego, indoeuropeistyki i sławistyki (w tym polonistyki). Prócz wykładów z językoznawstwa indoeuropejskiego (np. kursy pt. *Wstęp do językoznawstwa indoeuropejskiego*, *Porównawcza fonetyka języków indoeuropejskich*, *Przegląd języków szczepów indoeuropejskich*) i sanskrytu (w Katedrze Sanskrytu – zob. niżej), prowadził zajęcia z zakresu językoznawstwa ogólnego (np. kursy pt. *Teoria o języku*, *Ogólna teoria gramatyki*, *Zasady fonetyki*, *Semazjologia* – czyli współcześnie semantyka), iranistyki (np. *Gramatyka staroperska*), filologii klasycznej (np. *Dialektologia grecka*, *Dzieje języka łacińskiego*, *Gramatyka osko-umbryjska*), bałtyckiej (*Gramatyka języka litewskiego z ćwiczeniami*), słowiańskiej (zob. wyżej) i innych.

Ważnym osiągnięciem J.M. Rozwadowskiego było utworzenie w **1921** r. **Seminarium Gramatyki Porównawczej UJ**, którym kierował on przez 14 lat (1921–1935). Pierwszym asystentem Seminarium został w 1921 r. **dr Olgierd Chomiński** (uczeń K. Nitscha, polonista, dialektolog, autor np. *Dialektów polskich okolic Rymanowa*). W Krakowie pracował do 1923 r. Kolejnymi asystentami Seminarium byli m.in.: polonista i sławista **Witold Taszycki** (w latach 1923–1929), polonista **Henryk Oesterreicher** (w latach 1929–1934). Pierwszym adiunktem został natomiast sławista i polonista **Mieczysław Małecki** (pracował w latach 1935–1937).

Po śmierci Rozwadowskiego Katedrą Językoznawstwa Porównawczego UJ kierował przez dwa lata **M. Małecki** (do objęcia jej w **1937** r. przez **Jana Safarewicza**), który następnie przeszedł na filologię słowiańską. W tym czasie Katedrę Językoznawstwa

³ Fotografia J.M. Rozwadowskiego pochodzi ze zbiorów Biblioteki Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ.

Porównawczego przemianowano na **Katedrę Językoznawstwa Indoeuropejskiego UJ** i włączono do niej – jednak już nie jako odrębną jednostkę – istniejące Seminarium Gramatyki Porównawczej (zob. więcej na temat życia naukowego J.M. Rozwadowskiego [w:] Brzezina 2000a).

c) prof. Tadeusz Milewski (1906–1966)⁴

Studiował na Uniwersytecie we Lwowie slawistykę u prof. T. Lehra-Spławińskiego i językoznawstwo indoeuropejskie u prof. J. Kuryłowicza (zob. niżej). Po doktoracie przeniósł się do Krakowa, gdzie studiował w UJ indoeuropeistykę u prof. J.M. Rozwadowskiego i sanskryt u prof. H. Willman-Grabowskiej (zob. niżej). Następnie studiował w Paryżu językoznawstwo ogólne i indoeuropejskie pod kierunkiem Meilleta, Ernouta, Vendryesa, Blocha i Benveniste'a. Wróciwszy do Krakowa, habilitował się w UJ z językoznawstwa słowiańskiego (1933) i tu prowadził w latach **1933–1936**, jako prywatny docent, zajęcia z zakresu językoznawstwa słowiańskiego i indoeuropejskiego. W **1937** r. obejmuje Milewski po Małeckim stanowisko adiunkta w Katedrze Językoznawstwa Indoeuropejskiego UJ, gdzie pracuje przez dwa kolejne lata aż do wybuchu wojny. Po wojnie, mianowany w 1946 r. docentem, prowadzi zajęcia z językoznawstwa ogólnego i indoeuropejskiego (gramatyka pruska, hetycka, ormiańska) oraz z typologii lingwistycznej. Profesorem tytularnym zostaje w 1949 r. Umiera w Krakowie w 1966 r. (zob. więcej [w:] Bednarczuk 2000a).

Następcą Milewskiego na stanowisku najpierw asystenta, a później adiunkta był od 1946 do 1947 roku **Zygmunt Rysiewicz** (współautor kilkakrotnie później wznawianego *Słownika wyrazów obcych*). W 1947 r. wyjeżdża on do Paryża, by studiować pod kierunkiem Renou, Blocha i Benveniste'a. Następnie wraca do Krakowa i tuż po habilitacji w UJ (1949) przenosi się na Uniwersytet Warszawski, gdzie obejmuje Katedrę Językoznawstwa Indoeuropejskiego.

⁴ [Źródło fotografii](#) T. Milewskiego.

d) prof. Jan Safarewicz⁵ (1904–1992) – cz. 1

Na Uniwersytecie w Wilnie uzyskał on doktorat w zakresie filologii klasycznej i językoznawstwa indoeuropejskiego oraz habilitację z językoznawstwa indoeuropejskiego. Studiował również w École Pratique des Hautes Études w Paryżu pod kierunkiem profesorów: A. Meilleta, A. Ernouta, J. Marouzeau, J. Vendryesa, J. Blocha i E. Benveniste'a. Po śmierci Rozwadowskiego w 1935 r. Uniwersytet Jagielloński zaprosił Safarewicza na **Katedrę Językoznawstwa Indoeuropejskiego**, którą objął on w 1937 r. jako profesor nadzwyczajny. Kierował Katedrą do wybuchu wojny. Po wojnie wraca na stanowisko profesora nadzwyczajnego. W 1947 r. zostaje profesorem zwyczajnym. W pierwszych

latach po wojnie miał on kilku uczniów, z których najwybitniejszym był **Adam Heinz** (zob. niżej). Prof. Safarewicz był znawcą m.in. języków klasycznych oraz bałtyckich, dlatego wykładał przede wszystkim gramatykę i historię języków klasycznych oraz języka litewskiego, a także gramatykę porównawczą języków indoeuropejskich. Prowadził również zajęcia ze wstępu do językoznawstwa oraz seminaria indoeuropeistyczne (zob. też niżej: część 2).

2. Katedra Sanskrytu i Filologii Indyjskiej UJ

Leon Mańkowski w 1893 r. rozpoczął w UJ wykłady z sanskrytu oraz literatury staroindyjskiej i prowadził je systematycznie przez szesnaście lat (aż do śmierci w 1909 r.). Profesorem nadzwyczajnym został mianowany w 1904 r., co oznaczało utworzenie właściwej **Katedry Sanskrytu**. Po śmierci Mańkowskiego opiekę nad katedrą objął **J.M. Rozwadowski**, który w latach 1910–1913 (i okazjonalnie 1916–1927) prowadził organizowany przez tę jednostkę kurs sanskrytu. W latach 1913–1916 wykłady w Katedrze Sanskrytu prowadził **Andrzej Gawroński**, autor używanego do dziś *Podręcznika sanskrytu*.

⁵ [Źródło fotografii](#) J. Safarewicza.

Od **1927** r. zajęcia zlecone w Katedrze Sanskrytu objęła **Helena Willman-Grabowska**⁶ (uczenica m.in. A. Meilleta i S. Léviego, 1870–1957), która wcześniej, w latach 1920–1927, wykładała sanskryt oraz pali (język kanonu buddyjskiego) w École Pratique des Hautes Études w Paryżu. W czerwcu **1928** r. Rada Wydziału Filozoficznego UJ powołała ją formalnie (na wniosek profesorów: T. Kowalskiego, K. Nitscha i J.M. Rozwadowskiego⁷) na **Katedrę Sanskrytu i Filologii Indyjskiej UJ** (zmodyfikowano nazwę katedry), gdzie pracowała do **1948** r. (z przerwą spowodowaną wojną), a potem nieformalnie jeszcze do roku 1951. Wykładała w UJ m.in. gramatykę i literaturę sanskrycką, język pali, filozofię indyjską. Prowadziła również zajęcia iranistyczne (wykłady i ćwiczenia z zakresu języków awestyjskiego, staroperskiego i sogdyjskiego oraz z gramatyki porównawczej języków indoirañskich). Warto dodać, że była **pierwszą w historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie kobietą – profesorem zwyczajnym** (zob. więcej [w:] Czekalska, Kuczkiewicz-Fraś 2014).

Po formalnym odejściu prof. Willman-Grabowskiej w stan spoczynku (**1948**), w miejsce Katedry Sanskrytu i Filologii Indyjskiej utworzono **Katedrę Językoznawstwa Ogólnego**, której kierownikiem został **prof. Jerzy Kuryłowicz** (zob. niżej).

W latach 1938–1948 pracował w Katedrze Sanskrytu **Tadeusz Pobożniak** (uczeń J.M. Rozwadowskiego i H. Willman-Grabowskiej). W r. 1948 przeszedł do utworzonej w jej miejsce Katedry Językoznawstwa Ogólnego. Wykładał m.in. sanskryt oraz językoznawstwo ogólne. Jego badania naukowe dotyczyły głównie języków nowoindyjskich (w kontekście indoeuropejskim): języka i kultury Cyganów, a także języka hindi. Po likwidacji Katedry Sanskrytu i Filologii Indyjskiej to Pobożniak był tym uczonym, który w znacznej mierze zapewnił ciągłość studiów indianistycznych pomiędzy rokiem 1948 a 1973, kiedy to w Instytucie Filologii Orientalnej UJ powołano do życia Zakład Indianistyki⁸ (zob. więcej [w:] Maciuszak 2009; Piekarski 2000).

⁶ Fotografię H. Willman-Grabowskiej zaczerpnięto z pracy: Czekalska, Kuczkiewicz-Fraś 2014.

⁷ Zob. też list Baudouina do Rozwadowskiego z 1919 r. dotyczący H. Willman-Grabowskiej, „w którym cytowana jest bardzo piękna opinia profesora Sylaina Léviego, francuskiego sanskrytologa, o przyszłej habilitantce i profesorze Uniwersytetu Jagiellońskiego” (Skarżyński 2008: 206–207 oraz 228–229).

⁸ Obecna nazwa: [Zakład Języków i Kultur Indii i Azji Południowej](#) Instytutu Orientalistyki UJ.

III. Lata 1951–2016: Od Katedry Językoznawstwa Ogólnego do Instytutu Językoznawstwa

1. Jednostki i ich kierownicy (przegląd)

Jak wyżej wspomniano, w roku **1951** z połączenia Katedry Językoznawstwa Ogólnego (dawnej Katedry Sanskrytu i Filologii Indyjskiej) oraz Katedry Językoznawstwa Indoeuropejskiego utworzono zbiorową **Katedrę Językoznawstwa Ogólnego**, najpierw tylko z **Zakładem Językoznawstwa Indoeuropejskiego**, a od 1957 r. również z **Zakładem Językoznawstwa Ogólnego**. Kierownikiem Katedry i Zakładu Językoznawstwa Ogólnego był prof. Jerzy Kuryłowicz, a pracownikami w tym Zakładzie – Tadeusz Milewski oraz Tadeusz Pobożniak. Z kolei kierownikiem Zakładu Językoznawstwa Indoeuropejskiego był wówczas prof. Jan Safarewicz, a adiunktem – Adam Heinz.

Obydwa zakłady mieściły się wtedy przy ul. Gołębiej 20, miały odrębne lokale i biblioteki. Biblioteka Zakładu Językoznawstwa Indoeuropejskiego to dawna biblioteka Katedry Językoznawstwa Porównawczego, gromadzona przez prof. Rozwadowskiego od 1921 i uzupełniona jego prywatnym księgozbiorem. W latach 1937–1939 bibliotekę tę uzupełnił prof. Safarewicz, a T. Milewski uporządkował ją i skatalogował. W czasie wojny biblioteka poniosła nieliczne, ale dotkliwe straty. Biblioteka Zakładu Językoznawstwa Ogólnego odziedziczyła natomiast dawną bibliotekę Katedry Sanskrytu i Filologii Indyjskiej, której podstawą były książki zakupione przez prof. Willman-Grabowską z prywatnego księgozbioru L. Mańkowskiego. W latach 1929–1939 uczona wzbogaciła jeszcze bibliotekę o nowe cenne nabytki z zakresu językoznawstwa indyjskiego i irańskiego.

W latach **1948–1965** zasadniczy kierunek Katedrze Językoznawstwa Ogólnego nadawał jej kierownik – **prof. Jerzy Kuryłowicz**. Jego następcami na tym stanowisku byli kolejno profesorowie: Jan Safarewicz i Adam Heinz. W roku akademickim 1968/69 zlikwidowano obydwie Zakłady, które reaktywowano, dzięki staraniom prof. A. Heinza, w roku **1982**. W tym samym roku wprowadzono nową nazwę jednostki (zachowaną do dziś): **Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ (KJOiIe)**. Po śmierci prof. Heinza (1984) przez kilka lat (**1984–1988**) był *vacat* na stanowisku kierownika katedry. Obowiązki kuratora KJOiIe sprawowali wówczas: sławista prof. Franciszek Sławski (w latach 1984–1985), a następnie prof. Maria Brzezina (w latach 1986–1988). W latach **1988–2002** kierował katedrą **prof. Kazimierz Polański**, a w latach **2002–2005** – **prof. Maria Brzezina**. Od roku **2006** kierownikiem Katedry jest **prof. Ireneusz Bobrowski**.

W roku **2013** KJOile weszła w skład nowo utworzonego na Wydziale Filologicznym UJ [Instytutu Językoznawstwa \(IJ\)](#), którego Dyrektorem (na kadencję 2013–2016) została wybrana **prof. Jadwiga Waniakowa** pełniąca tę funkcję również w drugiej kadencji (2016–2020). Wraz z utworzeniem IJ zlikwidowano w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego obydwie zakłady (reaktywowane w 1984 r.), które – jak wynika z omawianej tu historii – miały dotychczas charakter jednostek *de facto* pomocniczych. Oprócz KJOile w skład Instytutu Językoznawstwa UJ weszły: Zakład Filologii Węgierskiej oraz nowo powstała Katedra Historii Języków i Językoznawstwa.

W roku **2015** zbiory **Biblioteki KJOile** (funkcjonującej dotychczas przy Katedrze) przeniesiono do Collegium Paderevianum II i włączono do nowo powstałej **Biblioteki Wydziału Filologicznego**.

2. Sylwetki pracowników naukowo-dydaktycznych

a) prof. Jerzy Kuryłowicz (1895–1978)⁹

Ten światowej sławy językoznawca (teoretyk języka, indoeuropeista i semitolog) studiował najpierw w Wiedniu, a następnie w Uniwersytecie Lwowskim (filologia romańska i germańska, indianistyka oraz semitystyka), gdzie był uczniem Andrzeja Gawrońskiego. W 1923 r. uzyskał doktorat romanistyczny z zakresu językoznawstwa historycznego. W tym samym roku wyjechał jako stypendysta na studia do Paryża, później do Yale i Londynu (np. w tym ostatnim mieście był uczestnikiem seminarium prowadzonego przez Bronisława Malinowskiego). W 1926 r. habilitował się we Lwowie. Po śmierci Gawrońskiego w styczniu 1927 r. objął Kuryłowicz po nim Katedrę Językoznawstwa Indoeuropejskiego na Uniwersytecie Lwowskim, najpierw jako docent, następnie jako profesor nadzwyczajny, a wreszcie profesor zwyczajny (1934). We wrześniu 1948 r. został mianowany profesorem językoznawstwa w UJ, gdzie pracował aż do przejścia w 1965 r. w stan spoczynku. Wykładał językoznawstwo ogólne, indoeuropejskie, romańskie, germańskie (łącznie z angielskim),

⁹ [Źródło fotografii](#) J. Kuryłowicza.

słowiańskie i orientalne (perskie i arabskie). Tytuły naukowe pod jego kierunkiem otrzymali m.in. **Witold Mańczak** (późniejszy profesor w UJ, światowej sławy romanista i indoeuropeista, 1924–2016)¹⁰ oraz iranista **Wojciech Skalmowski**, który w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego UJ pracował w latach 1963–1967 (zob. więcej na jego temat [w:] Maciuszak 2009). Prof. Kuryłowicz był doktorem honoris causa ośmiu uniwersytetów (krakowskiego w 1975 r.). Jego działalność naukowa obejmowała trzy wielkie dziedziny: językoznawstwo ogólne, indoeuropeistykę oraz semitystykę. W każdej z nich osiągnął wybitne wyniki, które już za życia postawiły go w rzędzie czołowych specjalistów w skali światowej (zob. więcej [w:] Smoczyński 2000b).

J. Kuryłowicz w gabinecie A. Meilleta (Paris 5 IV 1928)¹¹

Na zdjęciu od lewej: Émile Benveniste, René Fohalle, Jerzy Kuryłowicz, Antoine Meillet, Louis Renou, Pierre Chantraine, Marie-Louise Sjoestedt-Jonval.

¹⁰ Zob. *Linguistique...* oraz [stronę internetową prof. W. Mańczaka](#), założoną w 2013 roku.

¹¹ Fotografia pochodzi ze zbiorów Biblioteki Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ (sygnatura: 3845, inw. 4910).

b) prof. Jan Safarewicz – cz. 2

W latach 1962–1965 był kierownikiem funkcjonującego wówczas od lat 50. XX w. **Instytutu Językoznawstwa UJ** (ówczesna Katedra Językoznawstwa Ogólnego wchodziła w jego skład). Po przejściu prof. Kuryłowicza na emeryturę w **1965** r., kierownikiem Katedry Językoznawstwa Ogólnego został prof. Safarewicz. W UJ pracował aż do przejścia na emeryturę w **1974** r. Pełnił wiele funkcji: był Prodziekanem i Dziekanem Wydziału Filologicznego UJ, prezesem Polskiego Towarzystwa Językoznawczego oraz Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. W 1978 r. otrzymał godność doktora honoris causa Uniwersytetu Wileńskiego, a w roku 1985 – Uniwersytetu Jagiellońskiego. W r. 1984 w dniu jego 80. urodzin odbyła się w Krakowie uroczysta sesja naukowa poświęcona osiągnięciom Jubilata (zob. więcej [w:] Smoczyński 2000a).

W czasie gdy Safarewicz kierował Katedrą Językoznawstwa Ogólnego zatrudniono w tej jednostce następujących pracowników: w roku 1967 asystentką w Katedrze została na krótko Barbara Niemcówna, a od roku 1969 – sławista i bałtysta [Wojciech Smoczyński](#). Prof. Smoczyński pracował w Katedrze (z przerwą na pracę w UW) aż do przejścia na emeryturę w 2015 r. Prowadził m.in. wykłady, konwersatoria i seminaria (również dla doktorantów) z *Językoznawstwa historyczno-porównawczego z elementami indoeuropeistyki i typologii języków*, a także zajęcia z zakresu językoznawstwa ogólnego, gramatyki porównawczej (np. bałtosłowiańskiej), sanskrytu i języka litewskiego.

c) prof. Adam Heinz (1914–1984)¹²

Był absolwentem filologii klasycznej i indoeuropeistyki. Pracę w Katedrze Językoznawstwa Indoeuropejskiego rozpoczął jako asystent (następca Rysiewicza) w 1947 r. W 1950 r. obronił doktorat z językoznawstwa indoeuropejskiego i ogólnego, po czym został mianowany na stanowisko adiunkta. W 1958 r. uzyskał stopień kandydata nauk i został mianowany docentem, a w r. 1969 – profesorem nadzwyczajnym. W październiku **1974** r., po przejściu prof. Jana Safarewicza na emeryturę, został mianowany kierownikiem Katedry Językoznawstwa Ogólnego. Funkcję tę pełnił do końca życia. Wykładał przede

¹² [Źródło fotografii](#) A. Heinza.

wszystkim językoznawstwo ogólne oraz językoznawstwo indoeuropejskie. Prowadził także zajęcia z języka greckiego oraz łacińskiego dla studentów kierunków filologicznych. Ukoronowaniem drogi naukowej uczonego było nadanie mu w 1979 r. tytułu profesora zwyczajnego. Poprzedziła je wielkopomna publikacja pt. *Dzieje językoznawstwa w zarysie* (pierwsze wyd. 1978 r.). W ostatnich latach pracy na Uniwersytecie prof. Adam Heinz skupił się na zorganizowaniu na Wydziale Filologicznym UJ **Międzysekcyjnego Studium Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego**, w którym przez parę lat przez dziesięć godzin w tygodniu kształcili się wybitni studenci indywidualni III–V roku studiów oraz młodzi pracownicy naukowci. Dzięki staraniom prof. Heinza, w 1978 r. zakupiono do Biblioteki Katedry cenny księgozbiór po zmarłym prof. J. Kuryłowiczu (7200 woluminów). Również dzięki prof. Heinzowi w 1982 roku katedra została przemianowana na **Katedrę Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ** z dwoma reaktywowanymi zakładami: Zakładem Językoznawstwa Ogólnego (kierownik: prof. Adam Heinz) oraz Zakładem Językoznawstwa Indoeuropejskiego (kierownik: dr Józef Reczek – zob. niżej).

W 1978 r. prof. A. Heinz wypromował polonistkę **Jolanę Rokoszwą**, która już wcześniej, w 1970 r., rozpoczęła asystenturę w Katedrze. Prowadziła m.in. konwersatorium ze wstępu do językoznawstwa ogólnego, proseminarium o koncepcjach strukturalistycznych i generatywnych oraz wykłady z semantyki. Habilitowała się w roku 1989. Zmarła w 1997 r. (zob. więcej [w:] Bednarczuk 2000b).

W latach 1977–1991 zatrudniony był w Katedrze polonista **Kazimierz Solarz** (ukończył również dwuletnie studium językoznawstwa ogólnego i indoeuropejskiego, zorganizowane i kierowane przez prof. Heinza), specjalizujący się w językoznawstwie ogólnym. Doktorat pt. *Semantyka abstraktów* pisał pod kierunkiem prof. Heinza, a po jego śmierci pod opieką sławistki, prof. Marii Honowskiej. Obrona miała miejsce w 1985 r. (zob. więcej na temat A. Heinza i jego uczniów w opracowaniu M. Brzeziny [2000b] oraz w artykułach poświęconych jego pamięci zamieszczonych [w:] SLing 2015).

d) doc. dr hab. Józef Reczek (1936–1988)

Z wykształcenia był sławistą (o ukierunkowaniu bohemistycznym). Do Katedry Językoznawstwa Ogólnego przeszedł w 1972 roku z Pracowni Słownika Staropolskiego PAN. Objął tu najpierw zajęcia z językoznawstwa ogólnego (na filologiach germańskiej, romańskiej, angielskiej, orientalnej), potem z metodologii badań językoznawczych, a także z gramatyki historycznej języka greckiego (na filologii klasycznej), gramatyki historycznej

języka¹³ czeskiego (filologia słowiańska) oraz z różnych przedmiotów iranistycznych (np. gramatyka historyczna języka perskiego oraz religie dawnego Iranu). Prowadził także lektorat greki klasycznej dla studentów filologii rosyjskiej. Pomagał prof. Heinzowi w zorganizowaniu studium językoznawczego dla studentów różnych kierunków filologicznych (zob. wyżej), w którym prowadził później wykłady i seminaria. Od 1982 r. pełnił w KJOiE funkcję kierownika Zakładu Językoznawstwa Indoeuropejskiego UJ. Habilitował się w roku 1984 (*Najstarsze słowiańsko-irańskie stosunki językowe*). Był członkiem kilku towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego. Zmarł w roku 1988. Jest m.in. autorem haseł z zakresu gramatyki historycznej i historii języka polskiego (razem około 7 arkuszy wydawniczych) ogłoszonych w *Encyklopedii wiedzy o języku polskim* (1978 i późn. wznowienia). Zob. więcej na temat Józefa Reczka [w:] Pisarkowa (2000) oraz [w:] *Polszczyzna i inne języki* (2009).

e) prof. Krystyna Pisarkowa (1932–2010)¹⁴

Absolwentka filologii polskiej UJ, od 1974 r. profesor tytularny językoznawstwa. Pracowała w Zakładzie Językoznawstwa IBL PAN (później Instytucie Języka Polskiego PAN) oraz – od lat 70. XX w. – w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie prowadziła zajęcia m.in. w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego (w latach 1976–1999, z przerwami) oraz w Instytucie Filologii Orientalnej. Specjalizowała się w składni polszczyzny historycznej i współczesnej oraz w pragmatyngwistyce i przekładoznawstwie. W KJOiE prowadziła, oprócz zajęć z językoznawstwa ogólnego,

¹³ Fotografia J. Reczka pochodzi ze zbiorów Biblioteki Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ.

¹⁴ [Źródło fotografii](#) K. Pisarkowej.

unikatowe wówczas w skali Polski, autorskie wykłady z *Pragmatyki językowej* oraz *Pragmatyki przekładu* (zob. więcej [w:] Kowalik 2010; Waniakowa 2015).

f) prof. Kazimierz Polański (1929–2009)¹⁵

Slawista i teoretyk języka. W latach 1988–2002 pracował w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ, którą równocześnie kierował. Jako slawista należał do znawców języka Drzewian połabskich oraz języka górnołużycznego. Jako teoretyk języka i metodolog lingwistyki był przede wszystkim strukturalistą i generatywistą, w jego rozprawach i studiach z zakresu językoznawstwa ogólnego, a także kontrastywnego i typologicznego, dominowała problematyka semantyczno-składniowa. Był współautorem *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* (zob. więcej [w:] Grochowski 2009).

g) pozostali pracownicy Katedry w latach 1951–2016

- ❖ Po przejściu prof. Polańskiego na emeryturę, katedrą kierowała w latach 2002–2005 polonistka **prof. Maria Strycharska-Brzezina** – badaczka historii języka polskiego, dialektologii i socjostylistyki, kontaktów polszczyzny z innymi językami, a także języków mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Jej prace poświęcone są również edytorstwu dawnych tekstów (rękopisów i zapomnianych druków). W Katedrze Językoznawstwa Ogólnego pracowała od 1973 r., gdzie po doktoracie przeniosła się z Katedry Języka Polskiego UJ, w której była zatrudniona od 1965 r. Habilitowała się w 1979 r., a tytuł profesora nauk humanistycznych uzyskała w 1990 roku. Prowadziła m.in. zajęcia z językoznawstwa ogólnego oraz autorskie opcje dla studentów różnych kierunków neofilologicznych (np. dla romanistów: *Wyrazy obce w języku polskim*, *Onomastyka*, *Frazeologia*), konwersatoria z gramatyki polskiej dla rusycystów oraz seminaria z socjolingwistyki dla doktorantów Wydziału Filologicznego UJ. W Katedrze Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ pracowała do roku 2005, a następnie

¹⁵ Fotografia K. Polańskiego pochodzi ze zbiorów Biblioteki Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ.

wróciła na Wydział Polonistyki UJ (profesor zwyczajny w [Katedrze Edytorstwa i Nauk Pomocniczych](#)). W 2010 r. obchodziła Jubileusz 70. urodzin i 45-lecia pracy w UJ (zob. więcej [w:] Miodunka 2010).

- ❖ W latach **1981–2005** pracowała w Katedrze **doc. dr hab. Magdalena Smoczyńska**, psycholog i psycholingwistka. Prowadziła m.in. zajęcia z psycholingwistyki rozwojowej. Od roku 2005 kierowała Pracownią Badań nad Językiem Dziecka na Wydziale Polonistyki UJ. Pod kierunkiem doc. M. Smoczyńskiej powstała m.in. psycholingwistyczna praca doktorska **dr Doroty Kiebzak-Mandery**, która w latach 2000–2012 była pracownikiem KJOiLe.
- ❖ Z kolei pod kierunkiem prof. W. Smoczyńskiego powstawały w Katedrze (począwszy od lat 90. XX w.) prace doktorskie głównie z zakresu indoeuropeistyki. Wypromował on takich badaczy, później związanych z Katedrą, jak: **prof. Jadwiga Waniakowa**, **dr hab. Norbert Ostrowski** oraz **dr hab. Wojciech Sowa** (pracował w katedrze w latach 2002–2005). Prof. Waniakowa pracowała w KJOiLe w latach 2004–2013, a następnie, po utworzeniu Instytutu Językoznawstwa, przeszła do Katedry Historii Języków i Językoznawstwa, i została jej kierownikiem.
- ❖ W Katedrze okresowo pracowali również: **dr Krzysztof Korzyk** – językoznawca, filozof języka i kognitywista, **mgr Greta Lemańska-Deprati**, która prowadziła lektorat języka litewskiego (jako rodzimy użytkownik tego języka, obecnie w Jagiellońskim Centrum Językowym) oraz afrykanistka **dr Magdalena Olejarnik** (w latach 2012–2015).
- ❖ Obecnie (**2016 r.**) w Katedrze Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego UJ pracuje czterech nauczycieli akademickich:
 - **prof. zw. dr hab. I. Bobrowski** (od 2006 r.) – prowadzi wykłady i seminaria (również doktoranckie) z zakresu językoznawstwa ogólnego (m.in. syntaktyka, teoria języka, generatywne modele języka polskiego, metodologia i filozofia lingwistyki),
 - **dr hab. Rafał L. Górski** (od 2010 r.) – prowadzi wykłady i seminaria (również doktoranckie) z zakresu językoznawstwa ogólnego oraz indoeuropejskiego (m.in. syntaktyka, metody empiryczne w językoznawstwie, językoznawstwo korpusowe, językoznawstwo historyczno-porównawcze),
 - **dr hab. Norbert Ostrowski** (od 1 X 2015) - prowadzi wykłady i seminaria (również doktoranckie) z zakresu językoznawstwa indoeuropejskiego (m.in. językoznawstwo historyczno-porównawcze z elementami indoeuropeistyki, typologia lingwistyczna),
 - **dr Marcin Jakubczyk** (od 1 X 2015) – prowadzi zajęcia z zakresu językoznawstwa ogólnego (m.in. teoria języka, semiotyka, syntaktyka, semantyka, pragmatyka).

BIBLIOGRAFIA

1. Milewski T., Pobożniak T., 1964, *Historia językoznawstwa ogólnego, indoeuropejskiego i filologii indyjskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim*, [w:] W. Taszycki, A. Zaręba (red.), *Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Historia katedr*, Kraków, s. 239–285.

2. Uniwersytet Jagielloński. *Złota księga Wydziału Filologicznego*, red. J. Michalik, W. Walecki, Kraków 2000. Stąd następujące artykuły:

Bednarczuk L., 2000a, *Tadeusz Milewski (1906–1966)*, s. 613–618.

Bednarczuk L., 2000b, *Jolanta Rokoszowa (1944–1997)*, s. 779–782.

Brzezina M., 2000a, *Jan Michał Rozwadowski (1867–1935)*, s. 193–206.

Brzezina M., 2000b, *Adam Heinz (1914–1984)*, s. 677–684.

Piekarski P., 2000, *Tadeusz Pobożniak (1910–1991)*, s. 667–672.

Pisarkowa K., 2000, *Józef Reczek (1936–1988)*, s. 769–777.

Smoczyński W., 2000a, *Jan Safarewicz (1904–1992)*, s. 597–604.

Smoczyński W., 2000b, *Jerzy Kuryłowicz (1895–1978)*, s. 477–490.

3. Pozostałe prace:

Czekalska R., Kuczkiewicz-Fraś A. (red.), 2014, *Helena Willman-Grabowska: orientalistka – uczona – popularyzatorka*, Kraków.

Grochowski M., 2009, *Profesor Kazimierz Polański (1929–2009)*, „Linguistica Copernicana”, nr 2, s. 19–22.

Kowalik K., 2010, *Profesor Krystyna Pisarkowa (30 I 1932 – 27 II 2010)*, „LingVaria”, nr 2 (10), s. 7–14.

Linguistique romane et linguistique indo-européenne. Mélanges offerts à Witold Mańczak à l'occasion de son 90e anniversaire, réd. L. Bednarczuk et al., Kraków 2014.

Maciuszak K., 2009, *Z historii orientalistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim*, „Alma Mater”, nr 120–121, s. 138–143.

Miodunka W.T., 2010, *O obecność w historii języka polskiego studiów nad polszczyzną mniejszości narodowych i grup etnicznych. Jubileusz prof. Marii Strycharskiej-Brzeziny*, „LingVaria”, nr 2 (10), s. 267–277.

Polszczyzna i inne języki. Materiały z seminarium naukowego poświęconego pamięci doc. dr hab. Józefa Reczka, red. A. Bochnakowa, L. Bednarczuk, J. Waniakowa, Kraków 2009.

Skarżyński M., 2008, *Nieznane listy Jana Baudouina de Courtenay do Jana M. Rozwadowskiego*, „LingVaria”, nr 1 (5), s. 205–232.

SLing = „Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis”, 2015, Volume 132, Issue 1–2: *In memoriam Adami Heinz*.

Waniakowa J., 2015, *Krystyna Pisarkowa (30 I 1932 – 27 II 2010)*, [w:] *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za rok akademicki 2008/2009 i 2009/2010*, red. A.K. Banach, Kraków, s. 442–445.

4. Zob. również: [KALENDARIUM](#)